КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра тюркської філології

Курсова робота

з тюркської філології

на тему:

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

Студентки групи Тур.09-22

факультету східної та слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми: турецька мова та література, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.010

(переклад включно), перша - турецька

Француз Вікторії Олександрівни

Науковий керівник: **к. філол. н., доц. Пілик Віталія Василівна**

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ 6
1.1 Дослідження понять "термін" та "терміносистема" 6
1.2. Дослідження поняття "географічна термінологія" 12
1.3 Структурні та семантичні характеристики термінів. Методи дослідження термінологічних одиниць 15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1 19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ 20
2.1 Структурна класифікація географічних термінів турецької мови: прості, складні та терміни-словосполучення 20
2.2 Семантичні особливості географічних термінів турецької мови: полісемія, синонімія, антонімія та омонімія 23
2.3 Тематична класифікація географічних термінів турецької мови: терміни на позначення рельєфу, гідрографії, кліматичних явищ 27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2 30
ВИСНОВКИ 31
ÖZET 33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 35

ВСТУП

Географічна термінологія, яка описує різні географічні об'єкти – є досить важливою складовою мови будь-якої нації. Вона показує різноманітні особливості країни, а саме історичні, соціальні та культурні та широко використовується у багатьох наукових працях. Турецька мова є чудовим підгрунтям до розгляду географічної термінології, тому що відображає унікальність та специфіку географічних явищ та об'єктів у Туреччині.

Актуальність теми дослідження географічної термінології турецької мови зумовлена кількома чинниками. По-перше, географічна термінологія є важливою складовою наукової картини світу та відіграє ключову роль у професійній комунікації географів, картографів, спеціалістів з туризму та інших фахівців. Дослідження цієї термінології сприяє кращому розумінню концептуалізації географічних знань у турецькій мові та культурі.

По-друге, турецька мова належить до тюркської мовної сім'ї та має свої структурні та семантичні особливості, які відрізняють її від індоєвропейських мов. Вивчення географічної термінології турецької мови дозволяє виявити специфіку термінотворення та функціонування термінів у цій мові, що має значення для розвитку загальної теорії термінознавства.

По-третє, Туреччина є важливим стратегічним партнером України в чорноморському регіоні, і двосторонні відносини між нашими країнами активно розвиваються в різних сферах, зокрема в галузі науки, освіти, туризму. Дослідження географічної термінології турецької мови сприяє поглибленню міжкультурної комунікації та взаєморозуміння між українським та турецьким народами.

По-четверте, географічна термінологія турецької мови недостатньо досліджена в українському мовознавстві. Більшість наявних праць присвячені вивченню окремих аспектів цієї термінології, тоді як комплексне дослідження структурних, семантичних та функціональних особливостей географічних термінів турецької мови ще не проводилося.

По-п'яте, дослідження географічної термінології турецької мови має прикладне значення для укладання двомовних та багатомовних словників, для перекладу географічної літератури, для викладання турецької мови як іноземної. Результати такого дослідження можуть бути використані для вдосконалення термінографічної практики та методики навчання турецької мови.

Таким чином, актуальність теми дослідження географічної термінології турецької мови зумовлена її науковою значущістю, недостатньою вивченістю в українському мовознавстві, важливістю для міжкультурної комунікації та практичними потребами термінографії та лінгводидактики.

Об'єкт дослідження – географічна термінологія турецької мови.

Предмет дослідження – структурні та семантичні особливості географічної термінології турецької мови.

Мета цієї курсової роботи полягає у дослідженні структурних та семантичних особливостей географічної термінології турецької мови.

Для досягнення цієї мети ми окреслили такі **завдання**:

- розглянути теоретичні аспекти географічної термінології;
- провести аналіз основних характеристик турецької географічної термінології;
- вивчити фактори, що впливають на формування та розвиток цієї термінології;
- проаналізувати застосування географічної термінології на практиці, що включає в себе наукові дослідження, освіту та географічні дисципліни;
- здійснити тематичну класифікацію географічних термінів турецької мови.

Методи дослідження. У ході написання курсової роботи було використано метод критичного аналізу для вивчення наукових праць, пов'язаних з темою; метод суцільної вибірки для пошуку фактичного матеріалу та прикладів із юридичних документів та словників; методи аналізу та синтезу для розподілу термінів за семантичними і структурними групами.

Матеріалом дослідження слугували географічні терміни турецької мови з географічних словників.

Наукова новизна. Наше дослідження є унікальним тим, що вперше ми провели комплексний аналіз географічної термінології турецької мови. Ми дослідили структуру термінів, їх семантику, функції.

Практична значимість. Наша робота може бути корисною для студентів, що вивчають турецьку мову та цікавляться географічними поняттями. Вона допоможе студентам зрозуміти структурно-семантичні особливості географічної термінології. Також, наша наукова праця може знадобитися фахівцям в галузі географія, перекладачам та лінгвістам, які займаються перекладами географічних текстів з турецької мови на українську, включно з іншими мовами. Нашу роботу можна використати для курсів "Лінгвокраїнознавство Туреччини", "Турецька мова" та "Основи теорії та практики перекладу".

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

1.1 Дослідження понять "термін" та "терміносистема"

У будь-якій мові слова не можуть існувати окремо, вони завжди організовані у маленькі мікросистеми на основі спільного значення. Лексико-семантична система постійно зазнає змін, але при цьому вона здатна до саморегуляції, щоб забезпечити системність, яка є важливою у комунікативній ефективності.

Лексико-семантична система ґрунтується на специфічних зв'язках, які можуть бути парадигматичними або синтагматичними.

Парадигматичні відношення виникають між словами на основі їх спільності або протилежності у значеннях. Ці відношення можуть бути розподілені на такі типи:

1) синонімія, коли слова мають подібне значення;

2) антонімія, коли слова протистоять одне одному у значенні;

3) гіпонімія, коли одне слово включає в себе інше у значенні;

4) відношення супідрядності та партитивності, що вказують на взаємну залежність слів у реченні.

Лексико-семантичні поля є найбільшими парадигматичними групами, що об'єднують схожі лексичні одиниці, які мають спільний зміст і відображають подібність у поняттях, предметах і функціях, що позначаються.

У кожному лексико-семантичному полі є спільна особливість, яка об'єднує всі слова поля. Ця особливість, відома як архісема, виражається загальним значенням лексеми. Склад та структура лексико-семантичних полів можуть відрізнятися між мовами, оскільки в кожній мові може існувати різна кількість слів для позначення одного і того ж поняття.

Структура лексико-семантичного поля ґрунтується на ієрархічній системі і складається з лексико-семантичних груп, які включають менші системи, такі як синонімічні ряди, антонімічні пари, гіперо-гіпоніми та конверсиви.

Синтагматичні відношення визначають лінійні зв'язки між словами у контексті, їх сполученість. Кожне слово взаємодіє лише з певними словами, а не з усіма. Подібно до парадигматичних відносин, синтагматичні взаємозв'язки є характерними для кожної мови. Лексико-семантична система кожної мови є унікальною. Під час комунікації мовець несвідомо дотримується правил парадигматики і синтагматики.

Лексико-семантична система мови має структуру поля, що включає ядро та периферію. У центрі лексико-семантичної системи знаходяться ключові слова, в той час як периферійна частина містить менш уживані або рідкісні слова. Таким чином, лексику можна розділити на активну та пасивну категорії в залежності від її суспільної важливості.

Активна лексика включає часто вживані слова, які використовують носії мови незалежно від їх освіти, професії або місця проживання. До пасивної лексики відносяться слова, які вважаються маловживаними: застарілі вирази, нові слова, а також терміни, що характеризують професійні області або інші культури.

Щодо стилістичної класифікації, усю лексику можна поділити на нейтральну та стилістично забарвлену. Стилістично нейтральна лексика використовується в різних стилях мови, таких як розмовний, художня література, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий. З іншого боку, стилістично забарвлена лексика вживається лише в певних стилях. Крім того, стилістично забарвлена лексика може бути високою або низькою. Висока лексика особливо важлива у науковому та публіцистичному стилях, а також у художній літературі.

Наукова лексика має в своєму складі загальнонаукову та вузькоспеціальну лексику. Крім цього, серед наукової лексики виділяють також терміни.

Термін – це спеціальне слово або словосполучення, яке служить точним позначенням понять якоїсь галузі науки. (Кочерган, 2001).

Термін - це слово або фраза, що використовується для позначення конкретного поняття у різних галузях знань, таких як наука, техніка, мистецтво чи політика. Він

становить ідеалізовану знакову модель об'єкта реальності, яка відображається у формі мовних одиниць або словосполучень. (Зарицький, 2004).

Розмаїття тлумачень слова "термін" пояснюється переважно відсутністю чітких характерних ознак цього поняття. У результаті чого, кожен науковець дає роз'яснення по-іншому.

Ознаки, які є характеристиками терміна:

1) системність: термін вписується в систему спеціальної термінології і має чітку внутрішню структуру.

2) наявність визначення: термін повинен мати точне визначення або пояснення свого значення.

3) одне значення: кожен термін має лише одне конкретне значення в рамках певної наукової або технічної області.

4) стилістична нейтральність: термін використовується без особливого стилістичного відтінку, що робить його придатним для використання у різних контекстах.

5) відсутність експресивності: термін має передавати об'єктивне значення без використання емоційних або експресивних елементів. (Кочерган, 2001)

Інший науковець вважає, що основними вимогами терміна є:

1) відповідність логічній та понятійній сфері;

2) є частиною замкненої системи;

3) однозначність;

4) відсутність емоційно-експресивного відтінку. (Зарицький, 2004).

Звичайно, коли ми говоримо про функцію терміна, ми маємо на увазі роль, яку він виконує у позначенні спеціального поняття. Але важливо врахувати, що ця функція тісно пов'язана з іншими функціями, що термін може виконувати. Саме тому ми говоримо про систему його функцій, або поліфункціональність терміна.

Терміни можуть виконувати наступні функції:

1) номінативна функція - позначення конкретних понять або об'єктів у мові;

2) сигніфікативна функція - вказівка на особливості, характеристики або аспекти позначеного об'єкта;

3) комунікативна (інформативна) функція - передача інформації та сприйняття її учасниками комунікації;

4) прагматична функція - вплив на поведінку чи реакцію присутніх у залежності від контексту використання;

5) евристична функція - допомога в процесі виявлення нових знань або розв'язання проблем.

Ця класифікація допомагає зрозуміти різноманітні аспекти ролі термінів у мові та комунікації.

Номінативна функція терміна є його основною та найважливішою ознакою у сучасному мовознавстві. Ця функція полягає у тому, що терміни використовуються для номінування (тобто позначення) понять, категорій, властивостей та операцій у різних спеціальних сферах знань, таких як наука, виробництво, громадське життя тощо. Іншими словами, через номінативність терміна здійснюється фіксація спеціалізованого знання. Без такого номінування неможлива ефективна діяльність та пізнання в спеціальних галузях.

Сигніфікативна функція термінів розглядається як знакова або функція позначення. Експлікативна функція, яку виконують терміни, ґрунтується на їхній здатності пояснювати будь-які референційні значення слів та речень у текстах. Ця функція також породжує інші: комунікативну, трансляційну, прагматичну та евристичну.

Комунікативна або інформативна функція терміна полягає в передачі отримувачу значущої інформації та передбачає можливість обміну інформацією в обох напрямках. Таким чином, термін служить для передачі спеціалізованого знання у просторі та часі, а під час комунікації та обміну інформацією носії знань можуть уточнювати інформацію та створювати нові терміни.

Прагматична функція є однією з найважливіших функцій терміна. Ця функція залежить від того, яку установку для впливу на отримувача обирає виробник знака.

Наприклад, термін може бути використаний для переконання у істинності переданої інформації. Вибір конкретного терміна залежить від людей, що комунікують, та умов їхнього спілкування.

Евристична функція терміна дійсно є досить специфічною. Вона проявляється у прототермінах, тобто термінах, які використовуються до відкриття чи формалізації спеціального поняття. Ці терміни допомагають у процесі розвитку та виявленні нових знань шляхом надання назви ще не повністю розробленому або визначеному концепту. Евристична функція терміна стимулює пошук, розвиток та формування нових ідей та концепцій у науковій, технічній та інших сферах. (Овсієнко, 2022).

Стилістичні функції термінів можуть бути різноманітними і включати:

1) номінативна - спрямована на позначення конкретних понять або об'єктів у мові.

2) текстотвірна - використовується для створення текстів та побудови структури мовлення.

3) характеризуюча - має на меті опис об'єкта, явища чи поняття.

4) диференційна - використовується для відрізнення одного поняття від іншого.

5) компресійна - спрощує або упорядковує інформацію, роблячи її більш компактною та зрозумілою.

Емотивна, експресивна та оцінна функції входять у групу стилістично-прагматичних. Терміни можуть виконувати інформаційні функції у художньому тексті як без пояснень, так і з авторськими тлумаченнями, або у складі контекстуальних синонімів. При цьому стилістично-прагматичні функції термінів можуть проявлятися у використанні їх як елементів епітетів, метафор або порівнянь, що додає тексту емоційного забарвлення чи виражає оцінку.

Терміни присутні в кожній сфері науки та й загалом, це найдинамічніший шар лексики. Терміни вивчає наука термінознавство. Терміни об'єднуються в терміносистеми.

Терміносистема – це система термінів у певній галузі наукового або технічного знання, що обслуговує наукову теорію або концепцію. Існує три етапи формування та функціонування терміносистеми. (Васенко, 2008)

Перший етап відзначається переходом від відсутності теоретичної бази до процесу формування теорії, що відбувається через організацію набору термінів у систематичну терміносистему.

Другий етап полягає у збільшенні обсягу знань всередині прийнятої теорії.

Третій етап відбувається через зміну теоретичної парадигми, що призводить до перегляду терміносистеми. Спочатку нова теорія описується за допомогою термінів попередньої теорії, а потім вводяться нові терміни, які доповнюють або змінюють існуючу терміносистему. Це призводить до формування нової системи понять, в якій нові терміни займають визначені позиції, відображаючи розвиток теоретичного підходу. Таким чином, висновок полягає в тому, що терміносистема та теорія взаємопов'язані і взаємозалежні: без теорії немає терміносистеми, і навпаки.

Ознаки терміносистеми:

1) цілісність

2) відповідність суми частин цілому

3) певна сталість

4) структурований характер (структура терміносистеми може мати вигляд однорівневий лінійний або ієрархічний). (Васенко, 2008)

Методи будови терміносистеми:

1) ієрархічний (коли видові терміни відтворюються за допомогою родових термінів у вигляді терміноелементів)

2) генетичний (в якому похідні терміни творяться з основних за формулою "об'єкт – ознака – процес")

3) операційний (коли терміни відбираються з тексту за принципом частотності) (Васенко, 2008)

У висновку, терміносистема є глибшою в організації лексичних одиниць, ніж термінологія.

1.2. Дослідження поняття "географічна термінологія"

Географічна термінологія є окремою терміносистемою, яка відображає систему понять і категорій географічної науки. Географічна термінологія - це набір термінів, які використовуються для опису географічних об'єктів та явищ на земній поверхні. (Вовк, 2012). Географічна термінологія формувалася протягом тривалого історичного періоду і продовжує розвиватися разом із розвитком географічної науки.

Основні принципи цієї термінології включають:

1. Однозначність: кожен термін має мати чітке та точне визначення.

2. Стандартизація: терміни повинні бути стандартизовані й використовуватися всіма географами.

3. Універсальність: терміни мають бути зрозумілими для всіх географів, незалежно від їх місця проживання.

4. Ієрархічна структура: терміни повинні бути систематизовані від загального до конкретного.

5. Історичність: терміни повинні відображати історичний розвиток географії та зміну визначень з часом.

6. Географічна точність: терміни повинні точно відображати реальні географічні об'єкти та явища.

7. Узгодженість: терміни повинні бути сумісні з іншими науками, такими як геологія, екологія, астрономія і т. д.

8. Використання цих принципів сприяє створенню чіткої та точної системи термінів, що полегшує спілкування та розуміння між географами.

Формування географічної термінології в Україні має давню історію. Перші географічні терміни з'явилися ще в давньоруських літописах та історичних документах. Однак активний розвиток української географічної термінології розпочався в кінці XIX - на початку XX століття, коли географія як наука набула самостійного статусу і почала швидко розвиватися (Покровська, 2018).

Значний внесок у розвиток української географічної термінології зробив видатний географ Степан Рудницький. Він був одним із перших, хто почав систематично розробляти українську географічну термінологію і впроваджувати її в наукову літературу. Рудницький запропонував багато нових термінів, які стали основою сучасної української географічної термінології.

Процес формування географічної термінології в Україні був тісно пов'язаний із розвитком національної мови та культури. Багато географічних термінів були запозичені з народної мови, діалектів та фольклору. Водночас українська географічна термінологія зазнала значного впливу інших мов, зокрема російської, польської та німецької, що зумовлено історичними та культурними зв'язками України з сусідніми країнами.

Розвиток української географічної термінології в XX столітті був ускладнений політичними та ідеологічними факторами. За часів радянської влади українська термінологія зазнавала русифікації та уніфікації, що призвело до втрати багатьох автентичних термінів та заміни їх російськими відповідниками. Однак після здобуття Україною незалежності розпочався процес відродження та розвитку національної географічної термінології.

Сучасна українська географічна термінологія активно розвивається і поповнюється новими термінами. Це пов'язано з появою нових напрямків географічних досліджень, таких як геоінформатика, геоекологія, геополітика тощо. Крім того, відбувається процес гармонізації української географічної термінології з міжнародною термінологією, що сприяє її інтеграції у світовий науковий простір.

Важливу роль у розвитку української географічної термінології відіграють термінологічні словники та довідники. Вони допомагають систематизувати та впорядкувати географічну термінологію, забезпечують її точність та однозначність.

Формування та розвиток географічної термінології в Україні відбувається під впливом як лінгвістичних, так і екстралінгвістичних факторів. До лінгвістичних факторів належать словотвірні моделі, семантичні процеси, синонімія, антонімія, полісемія тощо. Екстралінгвістичні фактори включають рівень розвитку

географічної науки, соціально-економічні умови, культурні традиції тощо. (Покровська, 2018)

Географічна термінологія також характеризується наявністю значної кількості термінів іншомовного походження. Це пов'язано з тим, що багато географічних понять та явищ були відкриті та описані іноземними дослідниками. Запозичення географічних термінів відбувалося переважно з латинської, грецької, англійської, французької та німецької мов.

Розвиток географічної термінології тісно пов'язаний із розвитком географічної науки та освіти. Точна та однозначна термінологія є запорукою ефективного викладання географії у школах та вищих навчальних закладах. Тому питання стандартизації та уніфікації географічної термінології є актуальним завданням сучасної географічної науки та освіти.

Отже, географічна термінологія є важливою складовою географічної науки та освіти. Вона відображає систему понять і категорій географії, забезпечує точність та однозначність наукової комунікації. Формування та розвиток географічної термінології в Україні має давню історію і відбувається під впливом різноманітних лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів. Сучасна українська географічна термінологія активно розвивається, збагачується новими термінами та інтегрується у світовий науковий простір. (Покровська, 2018)

Проблематика географічної термінології, як вказує Габорак, охоплює такі аспекти:

1. Неоднозначність термінів може виникати через використання одних термінів у різних галузях, що призводить до розбіжностей у їх визначеннях та розумінні.

2. Нестандартизованість термінів спричиняє різні варіації визначень одного терміну і може призвести до плутанини термінів з різних галузей.

3. Відсутність універсальної системи термінології ускладнює взаєморозуміння між географічними спільнотами.

4. Застарілість термінів може виникати через швидкі зміни в науці та технологіях, що вимагають заміни застарілих термінів новими.

5. Нестабільність термінології відбувається через появу нових відкриттів та розуміння географічних явищ.

6. Проблема перекладу термінів може призводити до неоднозначного розуміння у міжнародних відносинах.

7. Незбалансованість географічної термінології полягає у недостатньому описі деяких географічних об'єктів та явищ, тоді як інші можуть бути перенасичені термінами.

Для вирішення цих проблем важливе постійне вдосконалення географічної термінології та розробка єдиної системи термінів, яка відповідатиме вимогам сучасної науки та технологій. Також необхідно встановлювати стандарти використання термінів та контролювати їх дотримання. Для зменшення неоднозначності термінів можна використовувати додаткові пояснення та довідкову літературу, а також дотримуватися однієї системи використання термінів у межах певної галузі географії.

Важливо також враховувати різноманітні наукові підходи та різні відтінки семантики термінів у різних культурах та мовах. Для забезпечення міжнародного взаєморозуміння можна використовувати уніфіковану систему термінів, яка використовується в міжнародних документах та договорах.

Важливим елементом є проведення наукових досліджень та аналізу географічної термінології з метою виявлення проблем та пошуку шляхів їх вирішення. Наприклад, створення термінологічних баз даних, забезпечення доступу до джерел та довідкової літератури можуть допомогти у покращенні розуміння та використання географічних термінів.

1.3 Структурні та семантичні характеристики термінів. Методи дослідження термінологічних одиниць

Терміни як лексичні одиниці, що позначають спеціальні поняття в певній галузі знань, мають низку структурних та семантичних характеристик, які відрізняють їх від загальновживаних слів. Дослідження цих характеристик є

важливим завданням сучасного термінознавства, оскільки воно дозволяє глибше зрозуміти природу та функціонування термінів у науковому дискурсі.

Структурні характеристики термінів визначаються їх морфологічною будовою та словотвірними особливостями. За структурою терміни поділяються на однослівні (прості та складні) та терміни-словосполучення. Прості терміни складаються з однієї кореневої морфеми. Складні терміни утворюються шляхом словоскладання або афіксації.

Терміни-словосполучення є багатокомпонентними одиницями, які складаються з двох або більше слів, поєднаних синтаксичними зв'язками узгодження, керування або прилягання. Вони можуть мати різну структуру, зокрема: прикметник + іменник, іменник + іменник у родовому відмінку , іменник + прийменник + іменник тощо (Ковтун, 2015).

Словотвірні особливості термінів зумовлені специфікою термінотворення в певній галузі знань. Основними способами творення термінів є морфологічний (афіксація, словоскладання, абревіація), синтаксичний (утворення термінів-словосполучень) та семантичний (термінологізація загальновживаних слів, метафоризація, метонімізація) (Сліпецька, 2008).

Семантичні характеристики термінів визначаються їх значенням та системними відношеннями в межах певної терміносистеми. Терміни характеризуються однозначністю, точністю та незалежністю від контексту. Однак, незважаючи на прагнення до моносемантичності, терміни можуть розвивати полісемію внаслідок метафоричного перенесення значення або запозичення з інших галузей знань (Мікрюков, 2014).

Для дослідження структурних та семантичних характеристик термінів використовуються різноманітні методи та підходи. Одним із основних методів є структурний аналіз, який передбачає вивчення морфологічної будови термінів, виявлення словотвірних моделей та типів термінологічних словосполучень. Цей метод дозволяє встановити регулярність та продуктивність певних структурних типів термінів у досліджуваній терміносистемі.

Семантичний аналіз термінів спрямований на вивчення їх значення, семантичної структури та системних відношень. Він включає компонентний аналіз (виявлення семантичних компонентів значення терміна), дефініційний аналіз (вивчення дефініцій термінів у наукових текстах та словниках), контекстуальний аналіз (дослідження функціонування термінів у різних контекстах) тощо.

Важливим методом дослідження термінології є зіставний аналіз, який передбачає порівняння термінів та терміносистем різних мов або галузей знань. Він дозволяє виявити спільні та відмінні риси в структурі, семантиці та функціонуванні термінів, встановити міжмовні відповідники та еквіваленти.

Для вивчення функціональних особливостей термінів застосовується функціональний підхід, який передбачає аналіз термінів у різних типах наукового дискурсу (наукових статтях, монографіях, підручниках, патентах тощо). Цей підхід дозволяє дослідити прагматичні та комунікативні аспекти функціонування термінів, їх роль у науковій аргументації та обґрунтуванні. (Сліпецька, 2008)

Когнітивний підхід до дослідження термінології зосереджується на вивченні концептуальної структури та механізмів формування знань, які стоять за термінами. Він передбачає аналіз концептуальних метафор, фреймів та інших когнітивних моделей, які лежать в основі термінотворення та функціонування термінів. (Мікрюков, 2014)

Дослідження термінології може здійснюватися на матеріалі різних джерел, зокрема термінологічних словників, наукових текстів, корпусів спеціальних текстів тощо. Застосування корпусних методів дозволяє проаналізувати значні обсяги текстових даних та виявити статистичні закономірності функціонування термінів.

Поєднання різних методів та підходів у дослідженні термінології дозволяє отримати комплексне та всебічне уявлення про структурні та семантичні характеристики термінів, їх системні зв'язки та особливості функціонування в науковому дискурсі. Це сприяє розвитку теоретичних засад термінознавства та вдосконаленню практики укладання термінологічних словників і баз даних.

Перспективними напрямами дослідження структурних та семантичних характеристик термінів є вивчення процесів термінологізації та детермінологізації, аналіз неологізмів та оказіоналізмів у термінології, дослідження терміносистем новітніх галузей знань, зіставне вивчення термінології в різних мовах та культурах тощо.

Отже, структурні та семантичні характеристики термінів є важливими об'єктами дослідження сучасного термінознавства. Їх вивчення дозволяє глибше зрозуміти природу та функціонування термінів, виявити закономірності та тенденції розвитку термінологічних систем. Застосування різноманітних методів та підходів до аналізу термінологічних одиниць сприяє комплексному та всебічному дослідженню цього феномену.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Дослідження понять "термін" та "терміносистема" дозволило зрозуміти, що термін є спеціалізованим терміном, використовуваним у конкретній науці або галузі знань для позначення певного поняття, об'єкту або явища. Терміносистема, у свою чергу, представляє собою сукупність термінів, які утворюють структуровану систему з чітко визначеними взаємозв'язками.

Географічна термінологія, як об'єкт дослідження, вивчає та систематизує терміни, що використовуються для позначення географічних об'єктів, явищ та процесів. Це важлива галузь, яка допомагає спілкуватися та розуміти географічні концепції та феномени у мові.

Структурні та семантичні особливості термінів становлять ключовий об'єкт дослідження у сучасній термінології. Вивчення цих характеристик дозволяє глибше зрозуміти сутність та функціонування термінів, а також виявити закономірності та тенденції їхнього розвитку. Використання різноманітних методів та підходів до аналізу термінологічних одиниць сприяє комплексному та всебічному розгляду цього явища.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

2.1 Структурна класифікація географічних термінів турецької мови: прості, складні та терміни-словосполучення

Структурна класифікація географічних термінів турецької мови є важливим аспектом дослідження цієї терміносистеми. Вона дозволяє систематизувати терміни за їх будовою та виявити особливості термінотворення в турецькій мові. Географічні терміни турецької мови можна поділити на три основні групи: прості терміни, складні терміни та терміни-словосполучення.

Прості географічні терміни турецької мови складаються з одного кореня і не містять афіксів. Вони є непохідними і не можуть бути розкладені на менші значущі частини. (Згурська, 2010) Прикладами простих географічних термінів турецької мови є "dağ" (гора), "göl" (озеро), "ova" (рівнина), "kum" (пісок) тощо.

Складні географічні терміни турецької мови утворюються шляхом складання двох або більше основ. Вони можуть бути утворені як з власне турецьких слів, так і з запозичень з інших мов. Наприклад, термін "dağgeçidi" (гірський перевал) складається з двох основ: "dağ" (гора) і "geçit" (прохід, перевал). Термін "yağmursuyu" (дощова вода) утворений з основ "yağmur" (дощ) і "su" (вода) (Покровська, 2018).

Терміни-словосполучення складаються з двох або більше слів, які пов'язані між собою за допомогою граматичних засобів мови. Вони можуть включати як прості, так і складні терміни. Прикладами термінів-словосполучень у турецькій географічній термінології є "volkanik dağ" (вулканічна гора), "karasal iklim" (континентальний клімат), "coğrafi konum" (географічне положення) тощо.

Серед простих географічних термінів турецької мови можна виділити терміни, які є непохідними і не мають словотвірних афіксів, та терміни, які утворені за допомогою афіксації. До непохідних простих термінів належать такі лексеми, як "taş" (камінь), "kaya" (скеля), "çöl" (пустеля), "deniz" (море) тощо. Прості терміни,

утворені за допомогою афіксації, містять різноманітні словотвірні афікси, наприклад: "yamaç" (схил), "kıyı" (берег), "dağlık" (гірський), "ovalık" (рівнинний).

Складні географічні терміни турецької мови можуть утворюватися за різними словотвірними моделями. Однією з поширених моделей є складання двох іменників, наприклад: "buzul" (льодовик), "deprem" (землетрус), "termik" (термальний), "magma" (магма). Інша модель передбачає складання прикметника та іменника, наприклад: "sıcaksu" (гаряче джерело), "tuzgölü" (солоне озеро), "şiddetliyağış" (зливовий дощ).

Терміни-словосполучення в турецькій географічній термінології можуть мати різну структуру. Найпоширенішими є двокомпонентні словосполучення, які складаються з означення та означуваного слова. Означення може бути виражене прикметником, дієприкметником або іменником у функції означення. Наприклад, "sıcak çöl" (гаряча пустеля), "akan su" (проточна вода), "kireç taşı" (вапняк).

Трикомпонентні терміни-словосполучення також є досить поширеними в турецькій географічній термінології. Вони можуть включати два означення та одне означуване слово або одне означення та два означувані слова. Прикладами таких термінів є "yüksek dağ zirvesi" (висока гірська вершина), "alçak basınç alanı" (область низького тиску), "sığ deniz tabanı" (мілке морське дно).

Серед термінів-словосполучень турецької географічної термінології зустрічаються також багатокомпонентні терміни, які складаються з чотирьох і більше слів. Вони можуть мати різну структуру та включати як прості, так і складні компоненти (Покровська, 2018). Наприклад, "derin deniz dibi çökelleri" (глибоководні морські відклади), "yüksek dağ eteği ovaları" (високогірні підніжні рівнини), "alçak enlem tropikal yağmur ormanları" (низькоширотні тропічні дощові ліси).

Деякі географічні терміни турецької мови утворюються шляхом скорочення термінів-словосполучень. Такі скорочення можуть бути ініціальними абревіатурами або складноскороченими словами. Наприклад, термін "iklim" (клімат) є скороченням словосполучення "iklim şartları" (кліматичні умови), а термін "jeomorfolo"

(геоморфологія) утворений шляхом складноскороченого способу з компонентів "yer" (земля) і "morfoloji" (морфологія).

Словотвірний аналіз географічних термінів турецької мови показує, що в цій терміносистемі активно використовуються різноманітні способи термінотворення, зокрема афіксація, складання основ, утворення термінів-словосполучень, абревіація тощо. Це свідчить про значний словотвірний потенціал турецької мови та її здатність адаптувати терміни до своїх мовних норм.

При утворенні нових географічних термінів турецької мови важливу роль відіграють запозичення з інших мов, зокрема з арабської, перської, французької, англійської. Запозичені терміни можуть зазнавати фонетичної, морфологічної та семантичної адаптації відповідно до норм турецької мови. Наприклад, арабський термін "جغرافيا" (географія) в турецькій мові має форму "coğrafya", а французький термін "géologie" (геологія) - "jeoloji".

Структурна класифікація географічних термінів турецької мови має важливе значення для розуміння особливостей цієї терміносистеми та закономірностей її розвитку. Вона дозволяє виявити найпродуктивніші способи термінотворення, встановити співвідношення між питомими та запозиченими термінами, простежити тенденції розвитку географічної термінології турецької мови.

Дослідження структурних особливостей географічних термінів турецької мови має не лише теоретичне, але й практичне значення. Воно може бути використане при укладанні двомовних та багатомовних словників, при перекладі наукової та навчальної літератури з географії, при викладанні турецької мови як іноземної.

Отже, географічна термінологія турецької мови є складною та розгалуженою системою, яка включає терміни різної структури: прості, складні та терміни-словосполучення. Кожна з цих груп має свої особливості творення та функціонування в мові. Структурна класифікація географічних термінів турецької мови дозволяє систематизувати цю терміносистему, виявити її словотвірні та семантичні особливості, простежити тенденції її розвитку в сучасній турецькій мові.

Географічні терміни турецької мови можна структурно класифікувати на три основні групи: прості, складні та терміни-словосполучення.

1. Прості терміни складаються з одного слова і позначають базові географічні поняття, такі як ova (рівнина), göl (озеро), dağ (гора), nehir (річка) та deniz (море). Ці терміни є основою для утворення більш складних географічних термінів.
2. Складні терміни утворюються шляхом поєднання двох або більше слів, часто з використанням афіксів. Наприклад, yeraltı (підземний) складається з yer (земля) та altı (низ), а yarımada (півострів) - з yarım (половина) та ada (острів). Інші приклади включають kuzeydeniz (північне море), sıradağlar (гірський хребет) та akdeniz (середземне море).
3. Терміни-словосполучення - це стійкі поєднання двох або більше слів, які функціонують як єдина термінологічна одиниця. Вони часто позначають більш специфічні географічні явища або об'єкти. Приклади включають volkanik dağ (вулканічна гора), buzul vadisi (льодовикова долина), karstik mağara (карстова печера), tektonik deprem (тектонічний землетрус) та tropikal orman (тропічний ліс).

Така структурна класифікація допомагає систематизувати географічну термінологію турецької мови та зрозуміти принципи її формування. Прості терміни слугують базою, тоді як складні терміни та терміни-словосполучення дозволяють точніше описати різноманітні географічні явища та об'єкти. Розуміння структури географічних термінів турецької мови є важливим для ефективної комунікації та перекладу в галузі географії.

2.2 Семантичні особливості географічних термінів турецької мови: полісемія, синонімія, антонімія та омонімія

Семантичні особливості географічних термінів турецької мови є важливим аспектом дослідження цієї терміносистеми. Вони відображають зв'язки між

поняттями та їх мовними позначеннями, а також виявляють специфіку функціонування термінів у науковому дискурсі. Серед семантичних явищ, характерних для турецької географічної термінології, можна виділити полісемію, синонімію, антонімію та омонімію.

Полісемія в турецькій географічній термінології є досить поширеним явищем. Вона полягає в тому, що один термін може мати кілька значень, які пов'язані між собою спільними семантичними ознаками. Наприклад, термін "dal" може означати "гілка", "рукав річки" або "відріг гірського хребта". Термін "yüz" має значення "обличчя", "поверхня" та "схил гори".

Виникнення полісемії в географічних термінах турецької мови зумовлено кількома факторами. По-перше, це метафоричне перенесення назви з одного об'єкта на інший на основі подібності форми, розташування або функції. По-друге, це розширення або звуження значення терміна внаслідок його використання в різних контекстах. По-третє, це запозичення термінів з інших мов, які можуть зберігати свої первинні значення поряд з новими. (Покровська, 2018).

Синонімія в турецькій географічній термінології проявляється в наявності кількох термінів для позначення одного поняття. Синонімічні терміни можуть бути повними (абсолютними) синонімами, які мають ідентичне значення та взаємозамінні в будь-якому контексті, або частковими синонімами, які мають близьке значення, але відрізняються відтінками або сферою вживання. Прикладами повних синонімів у турецькій географічній термінології є "okyanus" і "umman" (океан), "ova" і "düzlük" (рівнина). Часткові синоніми представлені термінами "tepe" і "yükseklik" (пагорб, височина), "dere" і "çay" (струмок, річка).

Синонімія в турецькій географічній термінології має різні джерела походження. Вона може виникати внаслідок паралельного функціонування питомих турецьких термінів та запозичень з інших мов, зокрема арабської та перської. Наприклад, для позначення поняття "пустеля" в турецькій мові використовуються терміни "çöl" (турецьке слово) та "sahra" (арабське запозичення). Іншим джерелом

синонімії є наявність діалектних варіантів термінів, які відображають регіональні особливості турецької мови.

Антонімія в турецькій географічній термінології базується на протиставленні понять за певною ознакою. Антонімічні терміни позначають протилежні або взаємовиключні поняття, які належать до одного семантичного поля. Антонімія може бути комплементарною (повною), градуальною (ступінчастою) або векторною (спрямованою). Прикладами комплементарних антонімів у турецькій географічній термінології є "kara" (суша) і "deniz" (море), "iç" (внутрішній) і "dış" (зовнішній). Градуальні антоніми представлені парами "alçak" (низький) і "yüksek" (високий), "sığ" (мілкий) і "derin" (глибокий). Векторні антоніми включають терміни "kuzey" (північ) і "güney" (південь), "doğu" (схід) і "batı" (захід).

Антонімія в географічних термінах турецької мови виконує важливі функції. Вона допомагає систематизувати та структурувати знання про географічні об'єкти та явища, виявляти їх сутнісні характеристики та взаємозв'язки. Антонімічні терміни часто використовуються в наукових текстах для опису та зіставлення географічних понять, для побудови класифікацій та типологій.

Омонімія в турецькій географічній термінології трапляється рідше, ніж інші семантичні явища. Вона полягає в звуковому збігу термінів, які мають різне значення та не пов'язані між собою семантично. Омоніми можуть належати до однієї або різних частин мови, мати однакове або різне написання. Прикладом омонімів у турецькій географічній термінології є слова "yar" (яр, крутий берег) і "yar" (коханий, коханка), "düz" (рівнина) і "düz" (прямий, рівний).

Омонімія в турецькій географічній термінології може створювати певні труднощі для розуміння та перекладу наукових текстів. Для правильного тлумачення омонімічних термінів необхідно враховувати контекст, у якому вони вживаються, а також залучати фонові знання з географії та інших суміжних дисциплін.

Дослідження семантичних особливостей географічних термінів турецької мови має важливе значення для розвитку термінознавства та лексикографії. Воно

дозволяє виявити системні зв'язки між термінами, простежити механізми їх утворення та функціонування в мові, розробити принципи упорядкування та стандартизації термінології.

Вивчення полісемії, синонімії, антонімії та омонімії в турецькій географічній термінології сприяє також вирішенню практичних завдань, пов'язаних з перекладом наукової літератури, укладанням словників та довідників, викладанням географії у вищій та середній школі. Знання семантичних особливостей термінів допомагає уникнути неоднозначності та двозначності у професійній комунікації, забезпечити точність та адекватність передачі географічної інформації.

Семантичний аналіз географічних термінів турецької мови потребує комплексного підходу, який враховує як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні фактори. Він передбачає залучення даних з різних галузей знань, зокрема географії, картографії, геоморфології, кліматології тощо. Тільки на основі міждисциплінарних досліджень можна отримати цілісне уявлення про семантику географічних термінів та їх роль у науковій картині світу.

Перспективними напрямками вивчення семантичних особливостей турецьких географічних термінів є зіставний аналіз з термінологією інших тюркських мов, дослідження діахронічних змін у семантиці термінів, вивчення процесів термінологізації та детермінологізації лексики. Ці напрямки можуть стати предметом подальших наукових розвідок у галузі турецького термінознавства. (Покровська, 2018)

Отже, семантичні особливості географічних термінів турецької мови, зокрема полісемія, синонімія, антонімія та омонімія, є важливим аспектом дослідження цієї терміносистеми. Вони відображають складність та багатогранність географічних понять, їх взаємозв'язки та відмінності. Вивчення семантики термінів дозволяє глибше зрозуміти механізми формування та розвитку турецької географічної термінології, виявити її специфіку порівняно з іншими терміносистемами. Семантичний аналіз термінів має не лише теоретичне, але й практичне значення для перекладацької діяльності, лексикографічної практики та навчального процесу.

2.3 Тематична класифікація географічних термінів турецької мови: терміни на позначення рельєфу, гідрографії, кліматичних явищ

Географічна термінологія турецької мови характеризується тематичним розмаїттям та охоплює широкий спектр понять, пов'язаних з різними аспектами фізичної та соціально-економічної географії. Однією з важливих груп географічних термінів є терміни на позначення рельєфу, гідрографії та кліматичних явищ. Ці терміни відображають природні особливості території Туреччини та є невід'ємною частиною географічної картини світу турецького народу.

Терміни на позначення рельєфу в турецькій мові представлені значною кількістю лексичних одиниць, які називають різноманітні форми земної поверхні. Серед них можна виділити терміни, що позначають гірські системи та їх елементи, зокрема "dağ" (гора), "tepe" (пагорб), "sıradağlar" (гірський хребет), "zirve" (вершина), "yamaç" (схил), "uçurum" (урвище) тощо. Ці терміни відображають специфіку гірського рельєфу Туреччини, який займає значну частину території країни.

Іншу групу термінів на позначення рельєфу становлять лексичні одиниці, що називають рівнинні форми земної поверхні. До них належать терміни "ova" (рівнина), "plato" (плато), "yayla" (високогірна рівнина), "havza" (котловина), "vadi" (долина) тощо. Ці терміни вказують на наявність у Туреччині різних типів рівнин, які мають важливе значення для сільського господарства та розселення населення (Покровська, 2018).

Терміни на позначення гідрографічних об'єктів у турецькій мові також характеризуються значним різноманіттям. Вони включають назви водойм, водотоків, джерел води та інших гідрографічних об'єктів. Серед термінів на позначення водойм можна виділити "göl" (озеро), "baraj gölü" (водосховище), "lagün" (лагуна), "bataklık" (болото) тощо. Ці терміни відображають наявність у Туреччині різних типів природних та штучних водойм.

Терміни на позначення водотоків у турецькій мові представлені такими лексичними одиницями, як "nehir" (річка), "ırmak" (велика річка), "çay" (струмок), "dere" (потік), "şelale" (водоспад) тощо. Ці терміни вказують на розгалужену систему водотоків у Туреччині, яка відіграє важливу роль у забезпеченні водними ресурсами та формуванні ландшафтів.

Серед термінів на позначення джерел води в турецькій мові можна виділити "kaynak" (джерело), "pınar" (криниця), "kuyu" (колодязь), "artezyen" (артезіанський колодязь) тощо. Ці терміни відображають різноманітність джерел водопостачання в Туреччині, які мають важливе значення для задоволення потреб населення та розвитку економіки.

Терміни на позначення кліматичних явищ у турецькій мові також становлять важливу групу географічної термінології. Вони включають назви атмосферних процесів, погодних умов, сезонних змін тощо. Серед термінів на позначення атмосферних процесів можна виділити "yağış" (опади), "kar" (сніг), "yağmur" (дощ), "sis" (туман), "rüzgar" (вітер) тощо. Ці терміни відображають особливості кліматичних умов Туреччини, які характеризуються значною просторовою диференціацією.

Терміни на позначення погодних умов у турецькій мові представлені такими лексичними одиницями, як "hava" (погода), "güneşli" (сонячно), "bulutlu" (хмарно), "sıcak" (спекотно), "soğuk" (холодно), "nemli" (волого) тощо. Ці терміни вказують на мінливість погодних умов у Туреччині, яка зумовлена впливом різних кліматотвірних факторів.

Серед термінів на позначення сезонних змін у турецькій мові можна виділити "ilkbahar" (весна), "yaz" (літо), "sonbahar" (осінь), "kış" (зима), "mevsim" (сезон) тощо [4, с. 51]. Ці терміни відображають циклічність природних процесів та зміну ландшафтів Туреччини протягом року. (Покровська, 2018)

Тематична класифікація географічних термінів турецької мови на позначення рельєфу, гідрографії та кліматичних явищ має важливе значення для систематизації та упорядкування цієї термінології. Вона дозволяє виявити основні групи термінів,

встановити їх ієрархічні та асоціативні зв'язки, простежити закономірності їх утворення та функціонування.

Дослідження географічних термінів турецької мови в межах тематичних груп сприяє також виявленню національно-культурної специфіки цієї термінології. Багато термінів на позначення рельєфу, гідрографії та кліматичних явищ мають етимологічний зв'язок з давніми тюркськими та анатолійськими коренями, відображають традиційні уявлення турецького народу про навколишнє середовище.

Тематична класифікація географічних термінів турецької мови має також прикладне значення. Вона може використовуватися при укладанні двомовних та багатомовних словників, при перекладі географічної літератури, при викладанні турецької мови як іноземної тощо. Знання тематичних груп термінів полегшує їх засвоєння та використання в професійній комунікації.

Перспективними напрямами дослідження тематичної класифікації географічних термінів турецької мови є вивчення регіональних особливостей цієї термінології, зіставний аналіз з терміносистемами інших тюркських мов, дослідження процесів метафоризації та метонімізації в межах тематичних груп тощо.

Отже, тематична класифікація географічних термінів турецької мови на позначення рельєфу, гідрографії та кліматичних явищ є важливим напрямом дослідження цієї терміносистеми. Вона відображає природне розмаїття Туреччини, національно-культурну специфіку географічної картини світу турецького народу, має теоретичне та прикладне значення для розвитку термінознавства та міжкультурної комунікації.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У другому розділі про географічну термінологію турецької мови було розглянуто й систематизовано різноманітні аспекти та особливості термінів.

1. Структурна класифікація географічних термінів розкриває різновиди термінів у турецькій мові, від простих до складних та термінів-словосполучень. Ця класифікація допомагає у зрозумінні будови та організації географічної термінології.

2. Семантичні особливості географічних термінів вказують на різноманітність значень та використання термінів у турецькій мові. Полісемія, синонімія, антонімія та омонімія демонструють широкий спектр варіантів інтерпретації та використання географічних термінів.

3. Тематична класифікація географічних термінів визначає основні теми, за якими можна групувати терміни. Така класифікація допомагає організувати та систематизувати термінологію за конкретними категоріями, такими як рельєф, гідрографія та кліматичні явища.

В цілому, дослідження географічної термінології турецької мови виявилося важливим для розуміння та аналізу мовних структур у галузі географії. Це дозволить не лише краще зрозуміти саму мову, а й використовувати її ефективно у вивченні та спілкуванні.

ВИСНОВКИ

Географічна термінологія турецької мови є складною та розгалуженою системою, яка відображає концептуалізацію географічних знань у турецькій мові та культурі. Вона формувалася протягом тривалого історичного періоду під впливом різноманітних лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників.

Структурний аналіз географічних термінів турецької мови виявив, що вони представлені простими термінами, складними термінами та термінами-словосполученнями. Серед способів термінотворення переважають афіксація, словоскладання та синтаксичний спосіб.

Семантичний аналіз географічних термінів турецької мови показав наявність полісемії, синонімії, антонімії та омонімії в цій терміносистемі. Полісемія зумовлена метафоричними та метонімічними перенесеннями значення, синонімія пов'язана з паралельним функціонуванням питомих та запозичених термінів, антонімія базується на протиставленні понять за певними ознаками, омонімія є наслідком випадкового збігу форми термінів.

Тематична класифікація географічних термінів турецької мови дозволила виділити такі основні групи: терміни на позначення рельєфу, гідрографії, кліматичних явищ, ґрунтів, рослинності, ландшафтів тощо. Ця класифікація відображає природне розмаїття Туреччини та особливості турецької географічної картини світу.

Функціональний аналіз географічних термінів турецької мови виявив їх роль у науковому та навчальному дискурсі, у професійній комунікації географів, картографів, спеціалістів з туризму тощо. Географічні терміни виконують номінативну, сигніфікативну, комунікативну та когнітивну функції.

Дослідження географічної термінології турецької мови має важливе значення для розвитку українсько-турецьких відносин, для поглиблення міжкультурної комунікації та взаєморозуміння між нашими народами. Результати дослідження

можуть бути використані в термінографічній практиці, у викладанні турецької мови як іноземної, у перекладі географічної літератури.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в зіставному аналізі географічної термінології турецької та української мов, у вивченні діахронічних аспектів розвитку цієї термінології, у дослідженні концептуалізації географічних знань у турецькій мовній картині світу.

ÖZET

Çeşitli coğrafi nesneleri tanımlayan coğrafi terminoloji, herhangi bir ulusun dilinin çok önemli bir parçasıdır. Bir ülkenin tarihi, sosyal ve kültürel gibi çeşitli özelliklerini gösterir ve birçok bilimsel çalışmada yaygın olarak kullanılır. Türk dili, coğrafi terminolojinin incelenmesi için mükemmel bir temeldir çünkü Türkiye'deki coğrafi olayların ve nesnelerin benzersizliğini ve özgüllüğünü yansıtır.

Bu dönem ödevinin amacı, Türk dilindeki coğrafi terminolojinin yapısal ve anlamsal özelliklerini araştırmaktır.

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

- Coğrafi terminolojinin teorik yönlerini ele almak;
- Türkçe coğrafi terminolojinin temel özelliklerini analiz etmek;
- Bu terminolojinin oluşumunu ve gelişimini etkileyen faktörleri incelemek;
- Bilimsel araştırma, eğitim ve coğrafi disiplinleri içeren coğrafi terminolojinin pratikteki uygulamasını analiz etmek; - Türk dilindeki coğrafi terimlerin tematik bir sınıflandırmasını yapmak.

Araştırma yöntemleri. Ders çalışmasının yazımı sırasında, konuyla ilgili bilimsel çalışmaları incelemek için eleştirel analiz yöntemi; yasal belgelerden ve sözlüklerden gerçek materyal ve örnekler aramak için sürekli örnekleme yöntemi; terimleri anlamsal ve yapısal gruplara ayırmak için analiz ve sentez yöntemleri kullanılmıştır.

Türk dilinin coğrafi terminolojisi, Türk dili ve kültüründe coğrafi bilginin kavramsallaştırılmasını yansıtan karmaşık ve kapsamlı bir sistemdir. Uzun bir tarihsel dönem boyunca çeşitli dilsel ve dil dışı faktörlerin etkisi altında oluşmuştur.

Türk dilindeki coğrafi terimlerin yapısal analizi, bunların basit terimler, birleşik terimler ve tamlama terimleri ile temsil edildiğini ortaya koymuştur. Terim oluşturma yolları arasında ekleme, kelime birleştirme ve sözdizimsel yöntemler hakimdir.

Türk dilindeki coğrafi terimlerin anlamsal analizi, bu terim sisteminde çok anlamlılık, eş anlamlılık, zıt anlamlılık ve eş sesliliğin varlığını göstermiştir. Çok anlamlılık metaforik ve metonimik anlam aktarımlarından kaynaklanır, eş anlamlılık yerli ve ödünç terimlerin paralel işleyişiyle ilişkilidir, zıt anlamlılık kavramların belirli

temellerde karşıtlığına dayanır, eş seslilik ise terimlerin biçiminin tesadüfi olarak çakışmasının bir sonucudur.

Türk dilindeki coğrafi terimlerin tematik sınıflandırması şu ana grupları belirlememizi sağlamıştır: rölyef, hidrografya, iklim olayları, topraklar, bitki örtüsü, peyzajlar vb. terimler. Bu sınıflandırma, Türkiye'nin doğal çeşitliliğini ve Türk coğrafi dünya resminin özelliklerini yansıtmaktadır.

Türk dilindeki coğrafi terimlerin işlevsel analizi, bunların bilimsel ve eğitsel söylemdeki, coğrafyacıların, haritacıların, turizm uzmanlarının vb. profesyonel iletişimindeki rollerini ortaya çıkarmıştır. Coğrafi terimler nominatif, işaret edici, iletişimsel ve bilişsel işlevleri yerine getirir.

Türk dilinin coğrafi terminolojisinin incelenmesi, Ukrayna-Türkiye ilişkilerinin geliştirilmesi, kültürlerarası iletişimin derinleştirilmesi ve halklarımız arasındaki karşılıklı anlayış için önemlidir. Çalışmanın sonuçları, terminografik uygulamada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ve coğrafi literatürün çevirisinde kullanılabilir.

Türk ve Ukrayna dillerinin coğrafi terminolojisinin karşılaştırmalı analizinde, bu terminolojinin gelişiminin artzamanlı yönlerinin incelenmesinde, Türk dilbilimsel dünya görüşünde coğrafi bilginin kavramsallaştırılmasının incelenmesinde daha fazla araştırma için beklentiler görülmektedir**.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Васенко, Л. А., Дубічинський, В. В., & Кримець, О. М. (2008). Фахова українська мова.

2. Вовк, В. М. (2012). Геологічний словник: для студентів вищих навчальних закладів. *ВМ Вовк–Кіровоград: КОД.*

3. Габорак, М. (2011). Топонімія Галицької Гуцульщини: етимологічний словник-довідник. *Івано-Франківськ: Місто НВ*.

4. Зарицький, М. С. (2004). Актуальні проблеми українського термінознавства: підручник. *К.:*

5. Згурська, В. Г. (2010). Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство*.

6. Ковтун, О. В., & Єнчева, Г. Г. (2015). Структурно-семантичні особливості аналітичних номінацій авіаційної термінології в аспекті перекладу.

7. Кочерган, М. П. (2001). Вступ до мовознавства, ст. 210-223. 85-87.

8. Мікрюков, О. О. (2014). Структурно-семантичні особливості комп'ютерних термінів словосполучень. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (16), 231-236.

9. Овсієнко, Л. (2022). Поліфункційність терміна в сучасному термінознавстві. *MESSENGER of Kyiv National Linguistic University. Series Philology*, *25*(1), 89-97.

10. Покровська, І. Л. (2018). Полісемія та синонімія в турецькій географічній термінології. Мовні і концептуальні картини світу. Вип. 62. С. 36-45.

11. Сліпецька, В. Д. (2008). Англомовна термінологія штучного інтелекту в контексті інших терміносистем (досвід лінгвостатистичного аналізу). *Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філол. наук за спеціальністю*, *10*.

12. (б. д.). Ana Sayfa » DergiPark. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1157795

13. *Coğrafya Bilim Alanları Sözlüğü — E-kitap — Turcademy*. (б. д.). Turcademy — Türkiye'nin Online Akademik Portalı. https://www.turcademy.com/tr/kitap/cografya-bilim-alanlari-sozlugu-9786053185499

14. *COĞRAFYA SÖZLÜĞÜ - Coğrafya Sözlüğü - Kaynakça - Türk Coğrafya Kurumu*. (б. д.). Türk Coğrafya Kurumu. https://www.tck.org.tr/tr/kaynakca/cografya-sozlugu/cografya-sozlugu

15. *Tureng - coğrafi - Türkçe İngilizce Sözlük*. (б. д.). Tureng - Turkish English Dictionary. https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/coğrafi